

De Relatie tussen Daltononderwijs en Zelfregulatie op de Langere Termijn

Patrick Sins, Academie Pedagogiek en Onderwijs, Saxion Hogeschool, Deventer & ICLON, Universiteit Leiden, Leiden

Jennieke Wolters, Capaciteitsgroep Onderwijskunde, Universiteit Utrecht, Utrecht

Theoretische basis

De vaardigheid en kennis van lerenden om het eigen leerproces te kunnen sturen, plannen, monitoren en reguleren wordt in de onderwijskundige literatuur veelal als belangrijke voorwaarde geacht voor levenslang leren (Winne & Hadwin, 2010). Kenmerkend aan dit zelfregulerend leren is dat het verwijst naar een proactief en constructief proces waarbij de lerende zelf initiatieven onderneemt, doorzettingsvermogen toont en adaptief zijn eigen leerproces vormgeeft (Zimmerman, 1986). De veronderstelling is dat om aan de voortdurend veranderende omstandigheden in de huidige kennismaatschappij het hoofd te kunnen bieden, onderwijs moet worden georganiseerd waarbij zelfregulerend leren wordt gestimuleerd.

Een onderwijsvorm die het ondersteunen van zelfregulerend leren van leerlingen als een van haar pedagogisch-didactische doelen heeft gesteld, is het daltononderwijs. De wijze waarop het daltononderwijs tracht tegemoet te komen aan dit doel, is om de kerndoelen met betrekking tot de leerinhoud van het onderwijs af te stemmen op de behoeften, interesses en kenmerken van leerlingen om zodoende het onderwijs efficiënter in te richten. De leidende didactische principes voor het organiseren van het onderwijs zijn enerzijds autonomie (leerlingen die ongestoord, zelf werk aannemen en uitvoeren) en anderzijds socialiteit (creëren van een sociale leergemeenschap). De wijze waarop deze principes in het daltononderwijs vorm krijgen is dat leerlingen zelfstandig aan leertaken werken. De vraag echter is in hoeverre genoten daltononderwijs effect sorteert op zelfregulerend leren op de lange termijn.

Probleem echter in de beschikbare schooleffectiviteitsonderzoeken, is dat er geen rekening wordt gehouden met mogelijke verschillen in de wijzen waarop er concreet vorm gegeven wordt aan de onderwijsvisie (cf. Steenbergen, 2009). Om dit te ondervangen is in deze studie, naast de onderwijskundige visie, ook gekeken naar de perceptie van leerlingen omtrent de mate waarin er in het genoten basisonderwijs aandacht is gegeven aan kenmerken (i.e., autonomie, zelfstandigheid en socialiteit) die centraal staan in het daltononderwijs.

Probleemstelling en onderzoeksvragen

Dit onderzoek richt zich op het beantwoorden van de volgende 2 onderzoeksvragen:

1. In hoeverre draagt daltononderwijs genoten in het primair onderwijs meer bij aan het zelfregulerend leren van HAVO/ VWO leerlingen in het voortgezet onderwijs in vergelijking met leerlingen die regulier basisonderwijs hebben genoten?
2. In hoeverre is er een verband tussen zelfregulerend leren in het voortgezet onderwijs en de mate waarin er volgens leerlingen in het genoten basisonderwijs aandacht is gegeven aan kenmerken die centraal worden geacht in het daltononderwijs?

Onderzoeksdesign

240 leerlingen uit de eerste klas van 4 voortgezet daltononderwijsscholen zijn bevraagd middels een digitale zelfrapportage vragenlijst bestaande uit 4 delen. Het eerste deel betrof een vragenlijst waarin leerlingen enerzijds werden bevraagd welk type onderwijs zij in het basisonderwijs hadden genoten en anderzijds in hoeverre zij percipieerden dat er in het basisonderwijs aandacht werd gegeven aan elementen die volgens de daltonvisie centraal worden geacht. Deze vragenlijst is gebaseerd op een grondige documentatieanalyse van beschikbare bronnen binnen het daltononderwijs en bestond uit de schalen: (a) autonomie (3 items, *Ik was verantwoordelijk voor mijn eigen werk*), (b) socialiteit (3 items, *De leerkracht stimuleerde de leerlingen in onze klas om samen te werken*) en (c) zelfstandigheid (8 items, *Ik mocht zelf mijn eigen doelen bepalen*). De laatste 3 delen betroffen vragenlijsten die de mate van zelfgerapporteerde zelfregulatie meten en is gebaseerd op schalen uit de jrMAI (Sperling et al., 2002), de RTS (Kember &

Leung, 2000) en de MSLQ (Pintrich en DeGroot, 1990), waaronder: (a) monitoring (18 items, *Ik pas mijn manier van werken aan de eisen van de opdracht aan*), (b) informatie management (17 items, *Ik kan een onderscheid maken tussen hoofd-en bijzaken*), (c) tijdsmanagement (3 items, *Ik weet hoeveel tijd ik ongeveer nodig denk te hebben voor het maken van een opdracht*), (d) zelfreflectie (8 items, *Doordat ik reflecteer, ben ik verschillende dingen anders gaan zien en doen*) en (e) motivatie (25 items, *Ik leer graag iets nieuws*).

Resultaten

De scores op de zelfregulatie schalen lieten geen significante verschillen zien tussen leerlingen die primair daltononderwijs ofwel regulier basisonderwijs hebben genoten. Ook vonden we geen significante verschillen tussen beide onderwijsvormen voor wat betreft scores op de schalen autonomie, socialiteit en zelfstandigheid van de vragenlijst waarin leerlingen werden bevraagd naar de mate van gepercipieerde kenmerken die centraal staan in de daltonvisie.

Er bestaat een significant positief verband tussen de mate waarin er in het basisonderwijs, volgens de perceptie van de bevraagde leerlingen, aandacht is besteed aan autonomie ($R^2=.21$; $p=.00$), socialiteit ($R^2=.22$; $p=.00$) en zelfstandigheid ($R^2=.25$; $p=.00$) en de mate van zelfregulerend leren van leerlingen in het voortgezet onderwijs.

Discussie

Ten eerste vonden wij geen significante verschillen tussen leerlingen die daltononderwijs of regulier basisonderwijs hebben genoten voor wat betreft hun scores op de mate van gerapporteerde zelfregulerend leren in het voortgezet onderwijs.

Ten tweede vonden we wel significant positieve verbanden tussen de mate waarin volgens de perceptie van leerlingen er in het basisonderwijs aandacht is gegeven aan kenmerken die volgens de daltonvisie centraal moeten staan en mate van zelfregulerend leren.

Tenslotte vonden we dat de percepties van leerlingen uit beide onderwijsvormen niet significant van elkaar verschilden voor wat betreft de mate waarin er in het basisonderwijs invulling wordt gegeven aan deze kenmerken. Deze bevindingen leiden tot de conclusie dat niet de onderwijsvisie als zodanig maar de mate waarin er volgens de perceptie van leerlingen invulling wordt gegeven autonomie, socialiteit en zelfstandigheid effect kunnen sorteren voor wat betreft zelfregulerend leren.

Referenties

- Steenbergen, H. (2009). *Vrije en reguliere scholen vergeleken. Een onderzoek naar de effectiviteit van vrije scholen en reguliere scholen voor voortgezet onderwijs* (niet gepubliceerde proefschrift). Rijksuniversiteit Groningen, Groningen.
- Winne, P. H., & Hadwin, A. F. (1998). Studying as self-regulated learning. In D. J. Hacker, J. Dunlosky, & A. C. Graesser (Eds.), *Metacognition in educational theory and practice* (pp. 277-304). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Zimmerman, B.J. (1986). Development of self-regulated learning: Which are the key sub-processes? *Contemporary Educational Psychology*, 81, 329-339.